

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ВОЙТОВИЧ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
доктор філософії в галузі права*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ДОСТУПУ ДО ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Для демократичної держави існує певний набір сутнісних критеріїв, за наявності яких вона може вважатися правовою. Зокрема, такими критеріями є належні гарантії особистих невідчужуваних прав громадян, у тому числі права на свободу отримання інформації.

Разом з тим, регулювання права громадян на інформацію є однією з найважливіших для законодавства проблем. Близько 25 % із числа прав і свобод людини можна віднести до власне інформаційних, в тому числі право громадян звертатися особисто, а також спрямовувати індивідуальні і колективні звернення до державних органів і органів місцевого самоврядування, право кожного знайомитися з документами і матеріалами, які безпосередньо зачіпають його права і свободи тощо.

Право на доступ до офіційної (правової) інформації по-різному закріплюється у правових актах. В міжнародних документах це право не згадувалось до 2000 р., закріплювалось лише право на інформацію у складі свободи думок і поглядів. В Європі правові акти у сфері інформатизації забезпечують реалізацію саме права на доступ до офіційної інформації. В національних правових системах вказане право закріплюється в конституціях (Бельгія, Швеція, Румунія, Естонія) і в спеціальних законах (Швеція, США, Франція, Велика Британія, Бельгія, Японія та ін.).

Деякі вчені називають інформаційну функцію держави в якості основної, що дозволяє забезпечити виконання всіх інших державних функцій. На інформації заснована діяльність усіх гілок державної влади, проте найбільш масштабно інформація використовується в діяльності органів виконавчої влади (державного управління). Діяльність щодо забезпечення права громадян на доступ до інформації органів державного управління є частиною інформаційної функції даних органів. Інформація, що циркулює всередині органу управління, різна за своїм обсягом і динамікою, визначається сферою діяльності конкретного органу та його компетенцією.

Варто наголосити, що монопольне розпорядження інформацією є неприпустимим, адже воно згодом впливає і на саму державу: якщо держава інформує своїх громадян «дозовано», неповно, неправдиво, це призводить до отримання такої самої зворотної інформації, що відповідно унеможливорює прийняття адекватних рішень.

Держава має бути більш відкритою для громадян саме в інформаційній сфері. Доступ до неї необхідно не лише істотно полегшити, але і врегулювати його правову основу. Сьогодні життєво необхідно

покінчити з інформаційним дефіцитом шляхом проголошення та дійсного забезпечення права громадянина на інформацію. У демократичному суспільстві таке право є нормою [1, с. 15–17].

Важливим компонентом права на правову інформацію є право доступу до інформації про права людини. Це підтверджено ООН в Декларації про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати і захищати загально визнані права людини та основні свободи [2]. Зокрема, у ст. 6 закріплено право «а) знати, шукати, добувати, отримувати і мати у своєму розпорядженні інформацію щодо всіх прав людини та основних свобод, включаючи доступ до інформації про те, яким чином забезпечуються ці права і свободи у внутрішньому законодавстві, у судовій та адміністративній системах; b)... вільно публікувати, передавати або поширювати серед інших думки, інформацію і знання щодо всіх прав людини та основних свобод».

Оцінюючи європейське законодавство на предмет забезпечення права на інформацію, варто ще раз зупинитися на ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основних свобод, згідно з якою інформаційні права виступають як складова свободи висловлення думки: вони повинні реалізовуватись «без втручання з боку публічної влади і незалежно від державних кордонів». Ця конвенція отримала велику популярність через те, що в ній передбачений орган, який захищає декларовані права та свободи громадян – Європейський Суд з прав людини.

Важливим є і те, що інформаційна відкритість щодо діяльності органів державної влади є одним із факторів у боротьбі з корупцією при побудові інформаційного суспільства. Втім реальне життя щодня пропонує ситуації, в яких загальна процедура доступу до інформації, якою б зваженою вона не була, виявляється неефективною.

В Україні право на доступ до правової інформації ґрунтується на нормах ст. 57 Конституції, згідно з якими «кожному гарантується право знати свої права і обов'язки». Стаття 57 Конституції України містить два окремих механізми, які повинні забезпечувати це право. По-перше, нормами ч. 2 ст. 57 Конституції встановлюється позитивне зобов'язання для органів публічної влади, згідно з яким закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення в порядку, встановленому законом. По-друге, ч. 3. ст. 57 Конституції встановлюється правило, згідно з яким згадані в попередній частині нормативно-правові акти, які не були доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними.

Специфічною особливістю права на доступ до правової інформації можна назвати його абсолютність, тобто не допускаються будь-які обмеження названого права ані за звичайних умов, ані за умов воєнного або надзвичайного стану, оскільки, згідно зі ст. 64 Конституції право знати свої права і обов'язки віднесено до переліку прав, які не можуть бути обмежені за жодних обставин. Надання правової допомоги, в т. ч. й коштом держави, здійснює насамперед адвокатура України. Крім того, поширення правових знань, правової інформації, надання безкоштовних консультацій з правових питань, вирішується зусиллями громадських

організацій. Важливим засобом правової інформації є і неофіційні її джерела. Зокрема, згідно зі ст. 22 Закону України «Про інформацію», до таких джерел належать: повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань [3].

Доступність інформації про діяльність влади є одним з головних засобів, що дозволяє здійснювати громадський контроль за діями влади. Серед факторів, від яких залежить стан забезпечення доступу до інформації, значення має розробленість законодавства в цій сфері [4, с. 31–36].

Наголосимо, що основою реалізації передбаченого Конституцією України права на доступ до інформації є його деталізація в поточному законодавстві. В Україні інформаційна діяльність регламентується численними нормативно-правовими актами. Однак, на думку фахівців у цій сфері, правове регулювання забезпечення права на доступ до інформації, у тому числі правової, потребує свого подальшого вдосконалення. Вчені та фахівці висловлюють різні міркування з приводу модернізації українського законодавства в сфері регулювання права на доступ до офіційної інформації.

Існує низка обставин, які не сприяють та навіть гальмують процес вдосконалення правового забезпечення права на доступ до офіційної інформації. По-перше, це невизначеність самих вчених та спеціалістів щодо шляху реформування законодавства в сфері доступу до інформації. По-друге, це неузгодженість між собою існуючих наукових концепцій з цього питання. По-третє, це небажання органів влади визнати, що створити закон, який стане законодавчою гарантією права на доступ до інформації, поступаючись при цьому радянською концепцією розуміння інформаційної безпеки держави (сутність якої полягала в тотальному засекречуванні інформації про діяльність органів державної влади), є і нездійсненим завданням. Адже лише «широкий доступ до інформації дозволяє громадянам виробити адекватне бачення та сформувати критичні погляди щодо стану суспільства, в якому вони живуть та щодо органів влади, які ними керують» [5, с. 85–88].

Список використаних джерел:

1. Чомахашвілі О. Право громадянина на інформацію. *Юридичний журнал*. 2005. № 8. С. 15–17.
2. Док. ООН A/RES/53/144.
3. Див. детальніше: Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків : БУРУН і К, 2011. С. 89, 90, 94.
4. Нестеренко О. Шляхи вдосконалення конституційно-правового регулювання права на доступ до інформації. *Юридична Україна*. 2008. № 4. С. 31–36.
5. Бюл. Бюро інформації Ради Європи в Україні 10. Ред. кол.: А. Дмитрук та ін. Київ : Бюро інформації Ради Європи в Україні.

Ключові слова: інформація, право на доступ до інформації, правова інформація, державна політика, інформаційні права людини.

Key words: information, right to access information, legal information, state policy, informational rights.

СЕКЦІЯ 8

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Бехруз Хашматулла Набієвич Концептуальність методології міжнародного права	304
Аракелян Мінас Рамзесович Юридичні клініки як засіб забезпечення доступності юридичної допомоги: міжнародний та вітчизняний досвід	307
Andreichenko Svitlana, Kosianenko Serhii The fight against impunity in international criminal law (through the prism of the aut dedere aut judicare obligation)	309
Сурілова Олена Олексіївна Обмеження методів та засобів ведення бойових дій в системі законів та звичаїв війни	312
Стець Олег Миколайович Використання компаративного підходу в порівняльному правознавстві	316
Акіменко Юлія Юріївна Участь України в уніфікації міжнародного приватного права в ЄС	319
Белогубова Оксана Олександрівна Гуманітарна дипломатія: стара форма і новий зміст	322
Vladyshenska Viktoriia About problems of non-proliferation of nuclear weapons	325
Войтович Павло Петрович До питання щодо формування та реалізації державної політики щодо доступу до правової інформації	327
Волощук Оксана Троянівна Злочин агресії як найбільш небезпечний міжнародний злочин проти міжнародного правопорядку, безпеки та миру	330
Гаргат-Українчук Ольга Миронівна, Юрчишин Наталія Геннадіївна Проблеми міжнародного захисту прав людини	334
Градецький Андрій Вікторович Суб'єкти протидії воєнним злочинам та попередження збройних конфліктів	337
Гриб Анна Миколаївна Роль незалежної міжнародної комісії по розслідуванню порушень в Україні	341
Грабинський Михайло Ігорович, Грушко Мальвіна Валеріївна Питання відповідальності за порушення зобов'язань державою-попередницею в міжнародному праві	343